Het roerige leven van de familie Duyst in De Kameel

Frans Dircksz Duyst van Voorhout (ca 1500-1573) behoort halverwege de 16e eeuw tot de allerrijkste burgers van Delft. Al op zijn 27ste is hij lid van de Veertigraad van de stad. De bronnen van zijn rijkdom liggen vooral buiten de stad. Hij bezit talloze landerijen en leengoederen in Delfland en daarbuiten en wordt niet voor niets in 1536 baljuw en dijkgraaf van Delfland. Daarna maakt hij van 1561-1565 carrière als burgemeester en is in 1541 ook nog enige tijd schout.
In 1537 wordt hij jong weduwnaar. Hij woont dan in een groot huis op de Brabantse Turfmarkt (zie nr 76-78) en heeft zes kinderen met wie hij een moeizame band heeft. Later huurt hij als weduwnaar het huis De Kameel op de Hippolytusbuurt van de weduwe Machtelt Alonse.

Kindervreugd
Zijn oudste zoon Jacob verlaat in 1561 het vaderlijk huis met slaande deuren en vertrekt naar Italië zonder zijn familie ooit iets meer van zich te laten horen. Frans beantwoordt dit door hem zo ver als wettelijk mogelijk is te onterven.
De oudste dochter Johanna (Jannetje) raakt volgens latere geruchten verzeild "in een rijk bordeel" en veroorzaakt vervolgens een schandaal door op haar 30-ste zwanger te worden van de zoon van een kanunnik uit Gorkum, die zes jaar jonger is dan zij en dan reeds weduwnaar. Ze moet dus met deze Adriaen Menninck trouwen.
Volgens de katholieke kerk mocht zijn vader als geestelijke geen nageslacht hebben en wettelijk zijn zoon niets nalaten. De kanunnik is echter net als Duyst een vermogend grondbezitter. Daarom maakt Frans van de nood een deugd en sluit met hem een deal door een groot deel van diens bezittingen over te nemen om aan zijn dochter en schoonzoon door te kunnen sluizen.
In Delft ontpopt deze papenzoon zich als een fanatiek ketter. In 1566 is hij de grote aanstichter van de Beeldenstorm in Delft. Later trekt hij als geuzenleider bij de Opstand tegen de Spanjaarden het hele land door.
In zijn kielzog trekt Mennick Frans' tweede zoon Claes mee. Beiden vluchten en worden bij verstek tot ketter veroordeeld, waarmee ook hun bezittingen verbeurd worden verklaard.
Tijdens gevechten bij Luik nemen Alva's troepen Claes als geus gevangen en hangen hem zonder pardon op.
De derde zoon, Hendrik, valt in dat opzicht volledig uit de boot. Hij blijft vroom katholiek en Spaansgezind. Als het roerig wordt in Holland, glipt hij tot ergernis van zijn vader naar Spanje en reist naar Rome "om de Paus de voeten te kussen", zoals zijn vader smalend uitroept.
De jongste zoon, Christiaan, verlaat ook het huis. Hij zoekt zijn geluk in Polen, maar blijft wel contact houden met de familie. Uiteindelijk zal hij in 1614 in Gdansk/Dantzig overlijden.
Frans blijft in Delft in het huis van Machtelt Alonse alleen achter met zijn jongste dochter Trijn, zijn oogappel, die een streepje voor krijgt in zijn testament.

Reisje naar Brussel
Inmiddels is Frans zelf ook van ketterse sympathieën verdacht. Zijn collega-bestuurders in Delft branden echter liever niet hun vingers aan deze beschuldiging en doen de zaak af door hem om vergiffenis te laten vragen.
Zo niet het Spaanse bestuur in Brussel. Dat legt een 168 pagina's tellend dossier aan waarin al Frans bezittingen staan opgesomd en daagt hem aldaar voor het gerecht. Twee dagvaardingen laat hij lopen, maar als hij een derde keer niet zou komen opdagen zou hij onherroepelijk veroordeeld worden. Daarop reist hij met zijn dochter Trijn naar Brussel en weet het achter de schermen en onder de tafel zo te plooien dat die derde dagvaarding er nooit komt.

Strijd om de nalatenschap
Als Delft in 1572 kiest voor de Opstand weet Frans Duyst de in beslag genomen eigendommen van schoonzoon Menninck en dochter Jannetje weer in handen te krijgen. Eerder al had hij hun in beslag genomen huis de Vogelgrijp aan de Verwersdijk gehuurd van het Hof om het in de familie te houden. Hij gaat er met Trijn wonen. Maar zijn dagen zijn dan al geteld. Een jaar na de politieke aardverschuiving sterft hij.

Trijn werpt zich direct op als beheerder van zijn nalatenschap. Dat is geen sinecure als alle landerijen rond Delft onder water zijn gezet voor het Ontzet van Leiden. Bovendien was het familiekapitaal aardig geslonken door het afkopen van de rechtszaak in Brussel.
Trijn omringt zich met adviseurs en neemt de zaken krachtig ter hand. Officieel moet zij een manlijke voogd hebben om zich bij wettelijke handelingen te laten vertegenwoordigen. Maar opkomend regent Van Oldebarneveldt uit haar kennissenkring vindt dat een formaliteit. Hij acht haar bekwaam genoeg om zelfstandig haar zaken te regelen.
Haar zuster Jannetje was in de roerige jaren met man en kinderen naar Emden uitgeweken. Als zij na de omwenteling terugkeert in Delft, terwijl Menninck als geus op zee blijft rondzwerven, leidt dat aanvankelijk tot spanningen. Tot zij beseft dat zij financieel stevig bij haar zus in het krijt staat. Dan legt Jannetje zich bij diens bazige rol neer.
Dat geldt echter niet voor haar broer Hendrik die in 1578 na de Pacificatie van Gent weer uit den vreemde in Delft opduikt. Hij vecht direct het testament van zijn vader aan en weigert Trijns rol bij de nalatenschap te accepteren. Hij wil ook niet bij zijn zusters op de Verwersdijk logeren en huurt een kamer bij Belijtje Lourisdr, de weduwe van de voormalige stadsbode Dassigny. Van daaruit begint hij op eigen houtje pachters en zakenrelaties van zijn vader te bestoken.
Trijn pikt dat niet. Zij heeft goede contacten met de pas aangestelde procureur-generaal van het Hof van Holland, Joos de Menijn, een uitgeweken Vlaming en fervent calvinist, en weet hem voor haar karretje te spannen. Deze laat Hendrik bij Belijtje van zijn bed lichten en dertien maanden lang opsluiten in de Gevangenpoort in Den Haag wegens obstructie. Zo ontspint zich een heftige familievete tussen Hendrik en zijn zussen. Tien jaar lang volgen daarin over en weer de rechtszaken elkaar op. Daarbij wordt alles uit de kast getrokken. Zo wordt ook Trijn een paar keer door het gerecht in gijzeling genomen omdat zij weigert haar broer inzage te geven in de boeken over de erfenis. Tenslotte start Hendrik een lastercampagne om Trijn zwart te maken op basis van verhalen die hij hoort over de tijd dat hij zelf niet in Delft was. De meeste directe getuigen daarvan zijn inmiddels overleden, maar op Hendriks verzoek wil hospita Belijtje bij de notaris wel verklaren wat zij in de loop der jaren allemaal heeft gehoord over Trijn en haar familie. Dat was niet mis.

Van horen zeggen
Op 27 februari 1590 vertelt zij de notaris onder meer dat Machtelt Alonse in het verleden bij haar is geweest en haar hart heeft gelucht dat zij na het overlijden van haar man Gerrit Thielman haar huisgenoot Frans Duyst graag tot een huwelijk had willen verleiden, maar dat Trijn toen gepoogd heeft haar "doot te toveren met een doodshoofd en zekere coniuratiën (bezweringen)". Dat had zij geleerd van zeker vrouwspersoon. Toen dat niet lukte, werd Trijn uitzinnig en voerde haar vader dronken en ging bij hem slapen. Haar vader beloonde dat door haar in zijn testament te bevoordelen boven haar broers en zusters.
Trijn was ook zo 'arch en suptiel' om het met haar zwager Adriaen Mennick aan te leggen. Machtelt Alonse had haar verteld dat diens dochter Aluvijere zelf had gezien dat Frans Duijst bij zijn dochter sliep. Machtelt wist volgens Belijtje dan ook zeker dat de eerste vrucht van Trijn haar vader toekwam, want hij bewaakte de craem en de kinderbedde zo dat daar niemand bij in de buurt mocht komen omdat haar vader haar niet beschaamd wilde maken. Hoewel Machtelt Alonse al wel twintig jaar met Frans Duyst in huis woonde, mocht zij nooit bij hen binnen komen.
Die kraam heeft wel anderhalf jaar geduurd. Om dat te kanaliseren ging Duyst met zijn dochter naar Brussel, zodat niemand wist wat er aan de hand was. [Tijdens dat snoepreisje blijkt hij daar ook nog wat anders geregeld te hebben.]
Dat zij bijslaap is geweest van haar vader en haar zwager heeft Janna Duyst de spreekster in 1577 zelf verteld.
Aan de woorden van iemand die op wagens, schuyten en wegen zo openlijk te boek staat als "vaders hoerekint" hoeft volgens de spreekster niet veel geloof te worden gehecht.

Nog meer roddels
Een half jaar later doet zij deze roddel op 18 september nog eens dunnetjes over. Zij dist op wat ze gehoord heeft van Duysts neef Sebastiaen Houtuijn, die opdracht had diens zaken waar te nemen toen Frans met Trijn naar Brussel was. (Dat moet omstreeks 1568 geweest zijn.) Over Trijn zou hij toen gezegd hebben: "Wadt schaempt sij haer niet de vuijle hoer. Sij is mede de oorsaeck van het vertreck van haer broer Claes Duyst. Want sij heeft geholpen Claes droncken te maken

omme hem alsoo te lichtelicker te brengen tottet smijten van beelden in de kerck tot Delff, daer sij Claes ende sijn swager Adriaen Menninck, soo Houtuijn verhaelde, de eerste waren die de beelden tot Delff smeten, waerdeur ende deur andere redenen gebeurdt is dat Claes vuijt dese landen heeft moeten wijcken en tenslotte is gehangen in de lande van Luijck." Volgens Houtuijn was het eigenlijk dus haar schuld dat Claes de dood was ingejaagd.
Houtuijn had Belijtge ook bevestigd dat Trijn "bevrucht was door haar vader en dat sij naderhand ging slapen bij haar swagher en haar zuster Jaan met hun drijen op een bedde, t welck beurde in presentie van de dienstmaecht van de voorszegde Menninck, omdat men niet sou seggen dat Trijn bij haer vader swanger ginck."
Over Trijns zuster Janne had Houtuijn haar verteld dat "nadat zij in een rijck bordeel was gelopen, haar vader haar ten einde raad ten huwelijk heeft weggeworpen aan een pape soon uit Gorcum". Frans Duyst zou (na de bevalling van een kind dat niet lang heeft geleefd) lange tijd hebben willen voorkomen dat Trijn met andere mensen in contact kwam omdat zij "ijel van hoofde was".
Van haar broer Claes had Houtuijn gehoord dat Trijn geregeld naakt door het huis liep. Belijtge zegt dat ze dat van meer mensen heeft gehoord, onder wie van de zoon van Machtelt Alonse, die een keer onverwachts het huis binnenstapte om een kan bier te halen.
Claes zou Houtuijn meermalen hebben verzekerd dat hij zich zorgen maakte over de "abominabele oncuisheidt die sijn vader en suster pleegden" en dat hij er onder gebukt ging dat hem door kaartlezers was voorspeld dat hij daardoor zou komen te hangen, zoals ook is gebeurd.

Spijt
Een week later komt Belijtje opnieuw met een opmerkelijke verklaring. Kennelijk beseft ze ineens dat ze wel risico loopt met haar krasse beweringen over Trijn, mochten die in de openbaarheid komen. Ze verklaart nu dat ze met haar eerdere verklaringen niets kwaads over Trijn te heeft willen zeggen, maar dat zij alleen maar verslag heeft gedaan van wat zij van anderen over Trijn heeft gehoord en dat ze niet weet of ze dat allemaal wel moet geloven. Niettemin passeren ook in deze verklaring alle vertelde roddels nogmaals een voor een de revue, zonder daarvan iets terug te nemen.

Een eind goed al goed is er tussen de broers en zussen niet van gekomen.